

URI FERENC

Egy csúrogi asszony élettörténete

15.

Amióta Mariska elmenekült Csúrogról, semmit sem hallottak róla. Péter úgy érezte, hogy örökre elvesztette az anyját. Ekkor döbbent rá arra, hogy neki nincs többé anyja. Számára ezzel véget ért a gondtalan gyermekkor, és megkezdődött egy új korszak – az ifjúkor.

Mátyás és Péter minden reggel hat órakor már a hajógyárban voltak. A „felszabadulás” első napjaiban telepi utcákon fegyveres partizánőrzárát cirkált. Hacsak lehetett, Mátyás és Péter messze elkerülték őket. Péter végig a hajógyári úton a maga fogalmazta imát mondogatta. Egy héttel előbb, amikor Csúrogról elmenekült, a Római-sáncok mellett egész úton hazafelé ezt az imát ismételte.

A következő év januárjától Péter a hajógyár szerszámraktárában kapott munkát. A szerszámok nevét három nyelven kellett ismernie.

A Kis-Duna ága ott, a hajógyárnál 1944 végén és 1945 tavaszán tele volt emberi hullákkal. A nők hátán, a férfiak hason úsztak a vízen. Nagyjából hason úszó hullákat találtak. Sokszor főnnyakadtak a part menti fűzfákon, és napokig bűz árasztotta el a hajógyár környékét, addig, amíg valaki egy hosszú csáklával tovább nem taszította a testeket.

XI. A CSÚROGI MAGYARSÁG KÁLVÁRIÁJA

1945 januárjában, ahogy hidegebbre fordult az idő, a csúrogi szerbek többsége egyre harsányabban hangoztatta, hogy nem élhetnek együtt a megmaradt magyarokkal. Eddig csak azért tűrték meg, mert mint a rabszolgákat, ingyen dolgoztatták őket az őszi termés betakarítása során.

Január első napjaiban éjnek idején szerb fiatalok rendszerezen és kihívóan kopogtattak be magyar házak ajtaján. Ha erre ki mert jönni valaki, azt jól elverték, tekintet nélkül arra, hogy férfi vagy nő volt az illető.

A megmaradt csúrogi magyarok – asszonyok, gyerekek, elagott férfiak – számára január 21-én újabb megpróbáltatások kezdődtek. Ezek igen gyötrelmes napok, hetek, hónapok voltak. A kálvária már elkezdődött az otthonuk küszöbén, hisz azt hamarosan örökre át kellett lépniük. A szenvedés útján a következő állomás a járeki haláltábor volt. Ott éhezéssel, lelki megaláztatással mind több magyart akartak megsemmisíteni. A járeki táborban magyar asszonyokat és gyerekeket zártak be, általában a szegényebbeket, mert a tehetősebbek még az előző év októberében elmenekültek. A megmaradt magyarokat most kollektív felelősség terhelte, és ezzel indokolták a szülőfalujukból való kitoloncolást. Csak egyetlen bűnük volt, a legfiatalabbtól a legidősebbig, az, hogy magyarok voltak.

Január 21-én harminc centiméteres hó esett. A következő nap csikorgó hideg volt. Az éj leple alatt fegyveres partizánok veték körül a falut. Az utcák egyik végétől a másikig sorra terelték ki házukból a magyarokat. Egy csoport megjelent az Arany János utca 76. alatt, a Tisza-parton, Anna házában is. Lehetett nyolc óra, amikor bezörgettek a kiskapun. A házban tartózkodott Anna és menyé, Etus a két gyerekkel. Amikor kinyitották a kaput, berontottak a fegyveres partizánok. Nem is köszöntek, inkább káromkodtak. Annát odaszorították a gang falához. Ráripakodtak, hogy tíz perc alatt szedjék össze a legfontosabb dolgaikat, mert innen el kell menniük, és soha többé vissza nem jöhetnek. Anna előtt elsötétült a világ. Az egyik partizán bekísérte a nagyszobába, ahol az unokák sírtak. Etus pedig holtápadtan állt a szoba közepén. Egy ötvenéves, félkopasz, nagybajszú fegyveres röviden csak annyit mondott, hogy gyorsan öltözzenek föl a gyerekekkel együtt. A batyjuk akkora lehet, amekkorát elbírnak.

Amikor Anna a kapun kilépett, az volt az érzése, mintha saját temetésén a koporsóját kísérné sírjához. Elindultak a falu központja felé. Etus vitte az egyéves Istvánkát, Anna kézen fogva vezette a nagyobb unokát, Bózsikét. A piactéren már nagy tömeg

várakozott. Volt ott sok magatehetetlen öregember és asszony is. Ők botra támaszkodva alig vonszolták magukat. Ott álltak Anna szomszédai is: Badáék, Mészárosék, Csökeék, a Tisza-parti sorról Papék, Szabolcskiék és még sokan mások. Az összegyűjtött népet a piactérre terelték. A piacrész vaskerítéssel volt elkerítve. Az asszonyok, a gyerekek és az idős férfiak a piactéren maradtak, a fiatalabb férfiakat pedig a katolikus templom kertjébe kísérték. Megkezdődött a várakozás. Egy bizottságnak kellett dönteni a magyarok további sorsáról.

A piac bejáratánál, a Ratkov kocsmá előtt, volt egy asztal, és ott két-három tisztviselő egy nagy könyvbe beírta mindenkinek a nevét, egykori otthonának címét. Azután felszólítottak mindenkit igen szigorúan, hogy arany és ezüst értéktárgyaikat – a jegygyűrűket is – a pénzzel együtt, halálbüntetés terhe alatt, adják át. Az elkobzott dolgokról kaptak egy elismerényt, és alá kellett írni. Az állt benne, hogy lemondanak minden vagyonukról, házról, földről az új állam javára. Ezt az elismerényt sem tarthatták meg, mert a következő asztalnál egy tisztviselő elszedte tőlük.

Ekkor lejátszódott egy igen csúnya jelenet. Az egyik tisztviselő egy magyar kislány zsebében, egy gyűrűt zsebkendőben aranygyűrűt talált. Nagyot csapott az asztalra, és éktelenül ordítani kezdett a gyerekekre. – Itt van ni! Ez a bűdös kölyök nem akarta átadni az aranygyűrűt! – mondta, és nagy erővel pofon ütötte jobbról meg balról a fiút. A vézna gyerekek vér buggyan ki a száján, az orrán.

– Miért bántja (– kiáltott rá a mellett álló fegyveres partizán – Nem látja, milyen beteges a képe, még agyoncsapja!

– Nem kár érte, legalább egy magyarral kevesebb lesz! – felelte a tisztviselő.

Több mint ezer ember reggeltől késő délutánig ott toporgott, fagyoskodott a piactéren a nagy hóban, tíz fokosnál zimankósabb hidegben. Nem számított, hogy pályás csecsemőről vagy hajlott hátú aggastyánról van szó. Várakoztak, várták a hírt Zsablyáról, mi lesz a további sorsuk: maradnak-e, vagy pedig kifosztva, megalázva menni kell tovább a szenvedés útján.

Még alkonyodás előtt, szánon megérkeztek Zsablyáról a futárok, és jelentették a bizottság határozatát: minden magyart a járeki táborban kell elhelyezni. Rögtön négyes sorokban elindult a menet Zsablya felé. Fegyveres örök kísérték. A menet élén hét-nyolc szekéren betegek és apró gyerekek, majd utánuk a többiek haladtak. A csecsemőket és a betegek egy részét vonaton szállították Járekre. Amikor a menet kiért a faluból, elhagyva jobbról a szélmalmost, már egészen besötétedett. Az országúton a térdig érő hóban nagyon lassan haladtak. A csomagokat fokozatosan eldobálták az út mentén. Annának majd hatvan éve ellenére gyalog kellett megtennie az utat Járekiig, menyé, Etus pedig a két apró gyerekkel vonaton utazott. A csúrogi vasútállomáson marhavagonokba tuszkolták be őket, és rájuk retesztették az ajtókat. Éjfél-tájt állt meg a vonat a járeki vasútállomáson.

Egy-egy csoportban 200–300-an lehettek, és egymás után meneteltek Zsablyára, Boldogasszonyfalvára (Gospodinci) és Teme-rinen át Járekre. Amikor a menet Zsablyán haladt át, a megszenyített magyarok vonulásának hírére a kíváncsi helybeliek kiö-znöltek az utcára, szidalmazták, leköpdösték és högolyóval do-bálták a megalázott menetelőket. A kísérő örök alig tudták vissza-tartani őket a fizikai leszámolástól. Nem volt irgalom, nem volt kegyelem: menni kellett, még félholtan is. Dupp Bálint plébános édesanyja hajlott kora ellenére is a menetelők között volt. Anna is ment elkéséredéssel, daccal a szívében. Ment hátraszegett fej-jel, bár rogyadozó térdekkel.

Az Ilic-tanyánál kidőlt a sorból Paprikás Pali bácsi, nem bírta a megerőltetést a nyolcvan-egynéhány évével. A csoportban levő kilenc-tíz éves gyerekek is rettentően megszenvedték az erőltetett menetelést, mert nemcsak a nagy hideg kínozta őket, hanem az álmatlanságot is le kellett győzniük. Olyan hideg volt, hogy a kenyér kőkeményre fagyott a tarisznyájukban.

Folytatjuk